

Nagy Barna

HITVALLÁS A SZENTIRÁSBAN*

A bibliai hitvallás: szóban és tettben kifejezett nyilvános biznyságtétel a Szentháromság – egy Isten országáról, kiváltképpen annak az országnak kijelentőjéről és megvalósításáról: a megfeszített, feltámadott és eljövendő Krisztusról, mint Isten Fiáról. Az Atyáról való vallástétel csak a Fiú által lehetséges, viszont aki vallást tesz a Fiuról, abban az Atya is megvan. Aki az egyiket tagadja, szükségképpen tagadja a másikat is. (Jn 2,22–23; 4,15.) S a harmadik, aki biznyságot tesz s aki által mi emberek is biznyságot teszünk: a Szent Lélek. És ez a három egy. (Jn 5,5–13, Mt 10,20) A hitvallás (ὁμολογέω) egyetértést, megegyezést jelent, tehát jelenti Isten Krisztus által a Szentlélek erejében kijelentett és véghezvitt igazságának elfogadását, ennek nyilvános vállalását az emberek előtt. A hitvallás nem egyéb, mint Istentől megkövetelt engedelmes felelet arra, amit ő Jézus Krisztusban érettünk tett.¹ A Szentírás biznysága szerint a Jézus Krisztusban való hit és a róla való vallástétel elszakíthatatlanul összetartozik. (Vö. Róm 10,8–17) „A hit hallásból van, a hallás pedig Isten Igéje által.” A Jézus Krisztusról szóló prédikáció által a hit beszéde, a hirdetett evangéliom közelvalóvá válik: szivünkbe, szánkba van. „Hiszünk, azért szólunk.” A sziv hite és a száj vallástétele egymástól elválaszthatatlan. A csak szájjal vallott hit biznyságtétele nem hitvallás. Ha a vallást tévő szive távol van az Úrtól és csak ajkaival

* A jelen szöveg a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei Kézirattárában Kt.d.52.017 jelzettel található gépirat betűhív átírása. Az egyértelmű elütéseket javítottuk, a szerző hivatkozásait pontosítottuk, máskülönben megőriztük az eredeti kézirat stiláris és helyesírási állapotát. (A szerk.)

¹ Vö. CREMER, Hermann – KÖGEL, Julian: *Biblisches-theologisches Wörterbuch der Neutestamentlichen Gräzität*, Gota, Perthes, 1915, “ὁμολογέω”; STRATHMANN, Hermann: “μαρτυς, μαρτυρέω”, in (hrsg.): *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, Band IV., Stuttgart, Verlag von W. Kohlhammer, 1942, 477–520.; DIEM, Hermann: *Das Bekenntnis in der Kirche des Neuen Testaments*, *Evangelische Theologie*, I. évfolyam, 1935, 420–442.; MICHEL, Otto: *Biblisches Bekennen und Bezeugen, ὁμολογεῖν und μαρτυρεῖν im biblischen Sprachgebrauch*, *Evangelische Theologie*, II. évfolyam, 1935, 231–245.

tiszteli őt (Ézs 29,13), ha csak mondja a betanított emberi parancsolatot (a hitvallás szövegét!) akkor az nem hitvallás, hanem utálat Isten színe előtt. Személyes szivbeli hit nélkül nincs hitvallás. De viszont hit sincs vallás nélkül. Az üdvösség ígérete csak a szájjal is megvallott hitnek szól. (Róm 10,10) A hitvallás nélkül lustán vagy gyáván elrejtett hit nem hit, hanem Krisztus megtagadása. A hit csak úgy üdvözít, ha bizonyos lehet abban, hogy a végítéletkor Krisztus sem fogja megtagadni, ezért nyilvános vallástételben kell kifejeződni az emberek előtt. (Mt 10,32–33) Az emberektől való félelmet mindig az Isten nagyobb félelmével kell legyőzni. Nem az a kérdés, hogy az emberek mit szólnak majd hozzá, dicsérik-e vagy lemosolyogják, elfogadják-e vagy elutasítják hitvallásunkat, hanem az a kérdés, hogy az Úr mit szól hozzá és hívnek találja-e? Az a kérdés, hogy az ő dicsőségét keressük-e minden emberi tekintet nélkül? Erre annál inkább szükség van, mert a hitvallás által Krisztus gyülekezete élesen elkülönül az antikrisztus szellemével áhitott és más uraknak szolgáló világtól (1Jn 4,1–3), de a hamis egyháztól is, amely az ember dicsőségét keresi és szolgálja. (Jn 12,42–43)

A hitvallás mindig határozott döntést jelent Krisztus mellett és a világ-, a hitvallókban is uralkodni akaró világ ellen. Éppen ezért hívja ki a világ bosszúját, mert nyílt állásfoglalásra kényszeríti: mellette vagy ellene. *Tertium nom datur*. Azonban a hitvalló nem félhet „az emberek” és „a világ” bosszújától, mert ő a végítélet Urát, a testet-lelket megőző Urat féli és diadalmasan bizik benne, hogy vallástételét Krisztus is el fogja fogadni az utolsó napon az Atya előtt tett vallástételével. (Mt 10,28)

A hitvallásnak ez a feltétlen bizonyossága onnan van, hogy az Igében kijelentett és a Szentlélek bizonyossága által megerősített igazságot szól. (A Lélek bizonyoságtételére nézve vö. különösen Mt 10,20, 1Jn 5,5–13, Róm 8,16 stb.) A keresztyén hitvallás legősibb formája: „Jézus a Krisztus!” vagy „Jézus az Úr!”. Minden későbbi hitvallás ennek továbbfejlesztése. S az az érdekes, hogy már a legősibb hitvallási forma is tulajdonképpen Szentírás-magyarázat. Amikor Péter apostol Krisztus kérdéseire Jézus messiáságáról vallást tesz (Mt 16,16), akkor – kijelentés által! – az Ótestamentom beteljesedését látja meg benne. És ilyen a Filep hitvallása is (Jn 1,46) Ez azt jelenti: a Krisztusról szóló vallástétel előfeltételezi Krisztus saját vallástételét önmagáról. Minden alkalommal, minden élethelyzetben az ő messiási öntudattal és teljhatalommal feltett kérdésére kell felelnünk, minden alkalommal Isten színe előtt és Krisztus Jézus színe előtt, „aki bizonyoságot tett Pontzius Pilátus alatt ama szép vallástétellel”. (1Tim 6,13) Jézus Krisztus azért jött, hogy bizonyoságot tegyen az igazságról (Jn 18,36–37), arról, hogy ő maga erősítette meg „ama szép vallástétellel” földi életének döntő pillanatában. Ezt gyakorolta és vitte véghez mindhárom tisztének: prófétai, főpapi és királyi művének teljesítésében. Ő a mi hitvallásunk apostola és főpapja (Zsid 3,1), Ő a mi üdvösségünknek szenvedések által tökéletes fejedelme (Zsid 2,10), Őréa kell felnézünk, hogy midnen akadályt és megkörményező bünt félretéve kitartással futhassuk meg az előttünk lévő küzdőtért (Zsid 12,1–2) és ezért tudunk általánosan ragaszkodni hitvallásunkhoz. (Zsid 4,14) Minden vallástétel önmagában annyiban igaz, amennyiben az Igazságnak, azaz Krisztusnak erre az önbizonyoságtételére mutat, vagyis amennyiben kegyelemből hit által részesedik abban. Ő a hű tanúbizonyosság.

(Jel 1,5) Ő a hű és igaz bizonyosság (Jel 3,14), Ő a Hív és Igaz, akinek neve Isten Igéjének neveztetik, aki királyoknak Királya és uraknak Ura (Jel 19,11–16), – egyedül Ő igazíthatja meg a mi hitvallásunkat, amely önmagában, az ő megigazító kegyelme nélkül mindig hazug és bűnös és kárhozatra méltó maradna. Tehát minden mögött ott áll – mint forrás, mint példa, mint megigazító kegyelem – Krisztus vallástétele önmagáról, és minden hitvallás előtt ott áll – mint eschatologikus ígéret vagy ítélet – Krisztus vallástétele mellettünk vagy ellenünk.

S amilyen elengedhetetlen a hitvallás – a szájjal tett hitvallás! – az üdvösségre, éppen olyan döntő lesz a végítéletben az is, hogy nemcsak szóval mondtuk: Uram, Uram!, hanem cselekedtük is a mennyei Atya akaratát. (Mt 7,15–27) Azonban jól meg kell figyelni, hogy Krisztus Mt 7,23-ban nem egyszerűen az ige hirdetésünkben korholt „puszta intellektuális értelmi hit”-től vonja meg az ő eschatologikus vallástételének ígéretét, mert hiszen az előző vers tanúsága szerint ezek a gonosztévők éppen az ő nevében véghezvitt „sok hatalmas dolog” megcselekvésével dicsekedhetnek! Tehát a végítéletkor nem az lesz a döntő, hogy Krisztus nevében mindenféle hatalmas dolgot cselekedtünk-e, vagy sem, hanem az lesz a döntő, hogy a Krisztus beszéde szerint valóban a mennyei Atya akaratát cselekedtünk-e és eszerint teremtük-e a hitbeli engedelmesség gyümölcsit? Az Igének voltunk-e nemcsak hallgatói és vallói, hanem cselekvői is? (Jak 1,22 sköv. Vö. Mt 25,31–46, ugyanide tartozik Tit 1,16)

Azonban Krisztus ezt az egész embert, tehát a szívet, a száját, a magatartást és a cselekedetet egyaránt magának igénylő hitvallást nem az egyéni üdvösség elnyerésének, hanem az ő országa hirdetésének, az ő anyaszentegyháza felépítésének szolgálatába állítja. A Máté írása szerinti evangéliumnak az a két szakasza, amely a legrésztesebben szól a hitvallásról (a 10. és a 16. rész), világosan mutatja ezt az összefüggést. A 10. részben a tanítványok az Isten országának prédikálására küldetnek ki, s ennek szolgálatában kell a hitvallást Krisztus utasítása szerint rettenthetetlenül és minden szenvedést vállalva gyakorolniuk. Péter apostol vallástétele pedig egyházalapító jelentőséget nyer: rajta építi fel Krisztus az ő győzhetetlen anyaszentegyházát. Tehát a hitvallás nem öncél, nem a hitvalló saját egyéni üdvösségének elérésére néz, hanem Isten országának dicsőségére és Krisztus egyházának építésére szolgál. Hogy is lehetne ez másként, amikor a hitvallás a dicsőség Uráról és az egyház Fejéről bizonyágtétel?

De szent a dicsőség Ura és az egyház Feje nem más, mint a megkínzott és a gyálatát fájára feszített Krisztus, a róla szóló hitvallással mindig együtt jár a szenvedés, a rágalom, az üldözés és ha kell: a vértanúság. Mert „nem föllebb való a tanítvány a tanítótól, sem a szolga az ő uránál.” (Mt 10,24 köv.) A Krisztus melletti vallástételel járó fájdalmas meghasonlások keresztyét csak az hordozhatja el, aki az Ő Urát Krisztusát mindennél és mindenkinél jobban szereti. (Mt 10,34–39) S minél nagyobb a hitvallással együttjáró szenvedésekben megdicsőült isteni kegyelem, annál zengőbb és diadalmasabb a bizonyágtétevés, de annál féktelenebb ennek kísérője: az antikrisztusi hatalmak dühöngése is. Jézus éppen a Péter vallástételét követően szól első ízben a maga szenvedéseiről. Hogy Péter ebből a hitvallásból rögtön sátáni tagadásba esett, örök példa arra, hogy a hitvallóból azonnal sátán lesz, ha nem az Isten

dolgaira, hanem az emberi dolgokra van gondja. Krisztus maga kapcsolta össze az ő követését, a róla szóló hitvallást és bizonyágtételt az önmegtagadással, a kereszthor-dozással és életünknek ő érette való elvesztésével. (Mt 16,21–27) Ez sohasem lehet másként, mert ama „hű és igaz bizonyág” nem más, mint a bűneinkért megöletett Bárány. Ezért Krisztus nevét valló életnek ezen a földön, a dicsőségben visszajövő Krisztus napjáig, legszebb jutalma az ő érette való szenvedés, legdrágább kiváltsága az ő érette való mártírium. (ApCsel 5,41, Mt 5,11–12, Filem 1,29) Jó megjegyezni, hogy a Szentírásban, még a Jelenések könyvében sem találjuk semmi nyomát annak a romantikának, amellyel későbbi századok a Krisztusért s az ő igaz egyházáért való szenvedést, de különösen a vértanúságot körülvették, mintha a szenvedés önérték és önmagában hitvallás volna, s nem csupán a hitvallás formája és következménye. Nem. Itt nincs romantika, hanem csak – ha szabad így mondanunk – szigorú tárgyilagosság: a szenvedés a „világ” s nem utolsó sorban a hitvallók saját bűnösségéből következik. A világ az antikrisztus alatt hadakozva üldözi a Krisztus hitvallóit. Ezekben pedig a szenvedések közben öldököltetik meg a bűn teste, hogy nekik is egyetlen dicsekedésük Krisztus keresztye legyen. (Gal 6,14)

Itt tűnik ki az is, hogy milyen szervesen és lényegileg összetartozik a hitvallás és a bűnvallás. Igaza van Michel Ottónak: nem csupán terminologiai és fogalmi egység, hanem tárgyi-tartalmi összefüggés van abban, ha ezt a kettőt az Írás is ugyanazzal a szóval fejezi ki. (ld. műve 244 sk.l.)² Hogy is maradhatna el a bűnvallás, ahol Krisztusról teszünk vallást, aki bűneink szolgátságától és a kárhóztól szabadított meg? Ha hitvallásunk nem volna bűnvallás, Krisztust tennénk hazuggá és magunkat csalnánk meg. Krisztusnak bűneink megbocsátásában nyilvánuló hűsége és igazsága csak a bűnvallás feltétele alatt érvényesülhet, s az ő Igéje, amelyről vallást kell tennünk, csak így lehet meg bennünk. (Jn 1,8–10)

Végül még egyszer rá kell mutatnunk a hitvallás eschatologikus vonatkozására. Nem véletlen dolog az, hogy a hitvallás a Márk írása szerinti evangéliomban (13,9–13) a vég jelei között szerepel. Ahol Krisztusról tesznek vallást, ott a végítélet Uráról, a dicsőségben visszajövő Krisztusról van szó: az ő ellenünk vagy mellettünk szóló vallástételéről az Atya színe előtt. Ahol pedig arról a jövőről van szó, ott ezer esztendő egy nappá zsugorodik össze, ott már nincs egyébre idő, mint megtérésre ahhoz az Urhoz, aki eddig is oly kibeszélhetetlenül hosszútűró és irgalmas volt hozzánk. (2Pt 3,8–9) Ezért a hitvallásnak minden körülmények között és minden vonatkozásban eschatologikus jellegűnek kell lennie. Benne Krisztus népe, Krisztus egyháza arról tesz vallást, hogy mindnyájan „idegenek és vándorok a földön”, akik a mennyei barát: az Istentől készített várost keresik és erre, ez után vágyakoznak. (Zsid 11,13–16) Azért kell mindenhez Krisztus által dicséret áldozatát vinnünk Isten elé, „azaz az ő nevérol vallást tévő ajkának gyümölcsét, mert nincsen itt maradandó városunk, hanem a jövendőtt keressük.” (Zsid 13,14–15) Így a hitvallásnak minden megnyilvánulásában Isten kegyelméből az ő örök, oszthatatlan isteni dicsőségét kell szolgálnia és magasztalnia.

² MICHEL: i. m., 244–245. (A szerk.)